

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 17 listopada 2023 r.

Pozycja 302

POSTANOWIENIE

z dnia 27 czerwca 2023 r.

Sygn. akt Ts 6/23

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Piotrowicz,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej M.J. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 130 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, ze zm.) w zakresie zwrotu: „jeżeli od pisma nie uiszczono należnej opłaty”, z art. 30 w związku z art. 77 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1; art. 47 w związku z art. 77 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1, art. 77 ust. 2; art. 31 ust. 3, art. 32 ust. 1 i 2 oraz art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 394^{1a} § 1 ustawy – Kodeks postępowania cywilnego w zakresie zwrotu: „do innego składu Sądu I instancji”, z art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1; art. 176 ust. 1 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji;
- 3) art. 101 i art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. Nr 167, poz. 1398, ze zm.) z art. 45 ust. 1; art. 45 ust. 1 w związku z art. 7; art. 45 ust. 1 w związku z art. 2 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej.

UZASADNIENIE

W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 30 grudnia 2022 r. (data nadania) M.J. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z wyboru, wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle następującego stanu faktycznego.

W pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Prezesowi Sądu Apelacyjnego w W. skarżący zażądał zapłaty od pozwanego na rzecz Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka z siedzibą w Warszawie 100 000 zł „tytułem zadośćuczynienia i odszkodowania za bezpodstawne i niezgodne z prawem działania organów sądowych polegające na wydaniu orzeczenia niezgodnego z prawem pod sygn. [...] zamykającego bezpodstawnie drogę do ochrony prawa do pokojowego zgromadzenia się zgodnie z art. 57 Konstytucji”, upatrując podstawy roszczenia w naruszeniu dóbr osobistych.

Wraz z pozwem skarżący złożył wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych.

Postanowieniem z 9 września 2021 r. (sygn. akt [...]) Sąd Okręgowy w O. I Wydział Cywilny zwolnił częściowo skarżącego od kosztów sądowych, tj. w zakresie opłaty sądowej od pozwu ponad kwotę 500 zł, natomiast dalej idący wniosek oddalił. Na powyższe rozstrzygnięcie (w zakresie, w jakim oddala wniosek) skarżący wniósł zażalenie, które postanowieniem z 8 listopada 2021 r. (sygn. akt [...]) oddalił Sąd Okręgowy w O.

Zarządzeniem z 17 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy wezwał skarżącego do uiszczenia częściowej opłaty od pozwu. W terminie wskazanym w zarządzeniu skarżący nie dopełnił obowiązku fiskalnego. W związku z tym, 22 grudnia 2021 r. Sąd Okręgowy zarządził zwrot pozwu. Na powyższe zarządzenie skarżący wniósł zażalenie, które zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny w B. Wydział I Cywilny postanowieniem z 10 sierpnia 2022 r. (sygn. akt [...]). Powyższe orzeczenie, wskazane przez skarżącego jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, zostało mu doręczone 5 grudnia 2022 r.

Sędzia Trybunału Konstytucyjnego, zarządzeniem z 12 kwietnia 2023 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 24 kwietnia 2023 r.) wezwał skarżącego do usunięcia braków formalnych skargi przez: wskazanie naruszonych wolności lub praw, sposobu ich naruszenia oraz uzasadnienia zarzutów niezgodności zakwestionowanych w skardze przepisów. Skarżący został także zobowiązany do doręczenia czterech egzemplarzy skargi konstytucyjnej podpisanej przez umocowanego w sprawie pełnomocnika oraz do poinformowania, czy od postanowienia Sądu Apelacyjnego w B. z 10 sierpnia 2022 r. (sygn. akt [...]) został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

W piśmie procesowym z 2 maja 2023 r. skarżący odniósł się do zarządzenia.

Skarżący twierdzi, że zakwestionowane w skardze art. 101 i art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1125, ze zm.) są przepisami blankietowymi niezawierającymi żadnych zasad rozpoznania wniosku o zwolnienie od kosztów. W ten sposób naruszają prawo do „rzetelnej, przewidywalnej i jednoznacznej” procedury sądowej. Według skarżącego powyższe prawo narusza także zaskarżony w skardze art. 394^{1a} ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.). Wprowadza on bowiem zasadę dwuetapowego, a nie dwuinstancyjnego rozpoznania sprawy (wniosku o zwolnienie od kosztów). Poddany kontroli Trybunału art. 130 § 1 k.p.c. ustanawia natomiast „mechanizm ograniczenia prawa do sądu”, który – jak zarzucił skarżący – zamknął mu drogę sądową „dla roszczeń opartych o normę art. 77 ust. 1 Konstytucji”.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Stosownie do art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań, jest oczywiście bezzasadna, lub gdy braki formalne nie zostały usunięte w ustawowym terminie.

2. Zarządzeniem z 12 kwietnia 2023 r. sędzia Trybunału wezwał skarżącego do usunięcia stwierdzonych w toku wstępnej kontroli braków formalnych skargi. W treści zarządzenia zawarto pouczenie, że w przypadku nieusunięcia braków w terminie wydane zostanie postanowienie o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

Odpis zarządzenia sędziego Trybunału z 12 kwietnia 2023 r. został doręczony pełnomocnikowi skarżącego 24 kwietnia 2023 r. W ustawowym terminie skarżący usunął tylko część braków formalnych wskazanych w zarządzeniu. Nie doręczył bowiem czterech egzem-

plarzy skargi podpisanej przez umocowanego w sprawie pełnomocnika (pkt 4 zarządzenia), a także nie poinformował, czy od orzeczenia, które wskazał jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji, został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia (pkt 5 zarządzenia).

Okoliczność ta jest – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 2 u.o.t.p.TK – samoistną podstawą odmowy nadania dalszego biegu rozpatrywanej skardze konstytucyjnej.

3. Niezależnie od powyższego Trybunał postanowił wskazać pozostałe powody odmowy przekazania skargi do merytorycznej oceny.

4. W myśl art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej może być ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o wolnościach lub prawach skarżącego albo o jego obowiązkach określonych w Konstytucji. W związku z tym art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK zobowiązuje skarżącego do określenia przedmiotu skargi, tj. do wskazania przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, na podstawie którego wydano w jego sprawie orzeczenie, o którym mowa w art. 79 ust. 1 Konstytucji i w stosunku do którego domaga się stwierdzenia niezgodności z ustawą zasadniczą. Zakwestionowany przepis musi więc być podstawą ostatecznego orzeczenia, zaś jego normatywna treść źródłem naruszenia wolności lub praw występującego ze skargą konstytucyjną.

Skarżący zakwestionował m.in. art. 394^{1a} § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (obecnie: Dz. U. z 2021 r. poz. 1805, ze zm.; dalej: k.p.c.), ustanawiający katalog postanowień, na które przysługuje zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji (zażalenie poziome), oraz art. 101 i art. 102 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1125, ze zm.; dalej: u.k.s.c.) dotyczące kwestii zwolnienia strony od kosztów sądowych.

Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że powyższe przepisy nie były podstawą postanowienia Sądu Apelacyjnego w B. z 10 sierpnia 2022 r. (sygn. akt [...]), tj. orzeczenia wskazanego przez skarżącego jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji. Rozstrzygnięciem tym Sąd Apelacyjny, orzekając w sprawie jako sąd drugiej instancji, oddalił zażalenie skarżącego na zarządzenie o zwrocie pozwu. Wniosek skarżącego o zwolnienie go od kosztów sądowych, a także zażalenie na postanowienie o częściowym zwolnieniu, rozpatrywane były natomiast przez Sąd Okręgowy w O. Postępowanie w tej sprawie zakończyło się prawomocnym postanowieniem tego sądu z 8 listopada 2021 r. (sygn. akt [...]). To zatem w tym postępowaniu (a nie w postępowaniu zakończonym postanowieniem Sądu Apelacyjnego w B. z 10 sierpnia 2022 r.) zastosowanie miały zakwestionowane w skardze art. 101 i art. 102 u.k.s.c. oraz art. 394^{1a} k.p.c.

Mając powyższe na względzie Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że analizowana skarga konstytucyjna w zakresie, w jakim jej przedmiotem są art. 394^{1a} § 1 k.p.c., art. 101 i art. 102 u.k.s.c., nie spełnia podstawowego wymogu wynikającego z art. 79 ust. 1 Konstytucji, a doprecyzowanego w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK.

Sytuację prawną skarżącego w postępowaniu zakończonym orzeczeniem, w związku z którym wniesiona została skarga konstytucyjna, kształtował art. 130 § 1 k.p.c. Przepis ten zawiera regulację dotyczącą usuwania braków formalnych pism procesowych wpływających do sądu oraz skutków ich nieusunięcia w terminie tygodniowym.

Zarzut niezgodności tego przepisu z Konstytucją skarżący nierozdzielnie łączy z zarzutami niekonstytucyjności art. 101 i art. 102 u.k.s.c., tj. przepisami stanowiącymi „mechanizm” zwolnienia od kosztów sądowych. Jego istota sprowadza się do następującej tezy: „skoro nie istnieje ustawowo dookreślony, weryfikowalny i transparentny oraz jednoznaczny

i nie uznaniowy mechanizm zwolnienia od kosztów sądowych, to uzależnienie prawa do Sądu od uiszczenia opłaty za rozpoznanie sprawy jest naruszeniem” konstytucyjnych praw skarżącego (s. 2 pisma procesowego z 2 maja 2023 r.). Skoro jednak, w postępowaniu zakończonym postanowieniem z 10 sierpnia 2022 r. nie miały zastosowania regulacje statuujące mechanizm zwolnienia od kosztów sądowych, to przytoczone przez skarżącego argumenty nie uzasadniają zarzutu niekonstytucyjności art. 130 § 1 k.p.c. Przepis ten nie narusza więc praw skarżącego w taki sposób, w jaki wskazuje on w skardze.

Wziąwszy powyższe pod uwagę Trybunał stwierdza, że analizowana skarga, w zakresie, w jakim jej przedmiotem jest art. 130 § 1 k.p.c., nie zawiera właściwego z punktu widzenia art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK uzasadnienia.

Powyższe okoliczności są – zgodnie z art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK – podstawami odmowy nadania dalszego biegu rozpatrywanej skardze konstytucyjnej.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny postanowił jak w sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.